

Beata Marcinkowska, Dorota Nawrat

Portfolio kompetencji nabytych w rodzinie szansą powrotu na rynek pracy

---

Pedagogika Rodziny 2/3, 171-177

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Beata Marcinkowska, Dorota Nawrat
Społeczna Akademia Nauk

Portfolio kompetencji nabytych w rodzinie szansą powrotu na rynek pracy

Artykuł poświęcony jest prezentacji projektu wielostronnego, realizowanego w ramach Programu Uczucie się przez Całe Życie (Lifelong Learning Program) Komisji Europejskiej – Grundtvig I, numer projektu: 134054-LLP-1-2007-BE-GRUNDTVIG-GMP.

W artykule przedstawiamy założenia, cele i spodziewane rezultaty projektu oraz prezentujemy narzędzie wypracowywane w ramach projektu. Naszym celem jest promowanie projektem oraz jego idei w ramach realizacji europejskich priorytetów uczenia się przez całe życie.

Głównym założeniem projektu FamCompass jest obniżanie barier w dostępie do programów uczenia się przez całe życie dla osób zagrożonych wykluczeniem, np. kobiet, osób starszych, imigrantów oraz zwiększanie ich szans na zatrudnienie i sukces zawodowy. Większość uczestniczących w projekcie organizacji ma duże doświadczenie w pracy z projektami zagranicznymi i/lub w aspekcie akredytacji prior learning.

Partnerami projektu są:

- Higher Institute for Family Science, Belgia, www.hig.be - koordynator,
- Comenius University, Philosophical Faculty, Department of Andragogy, Słowacja, www.staryweb.unika.se/e_index.htm,
- Duetsches Junge Institut, Niemcy, www.dji.de,
- Instytut Postępowania Twórczego, Polska, www.ipt.pl,
- Romanian Institute for Adult Education, Rumunia, www.irea.uvt.ro,
- Vastra Nylands folkhögskola, Finlandia, www.vnf.fi,
- Vilnius College of Higher Education, Litwa, www.wiko.lt.

1. Dlaczego kompetencje zdobywane w rodzinie?

Mierząc się z problemami i wyzwaniem starzejącego się społeczeństwa Europy i w przekonaniu o ważnej roli procesu weryfikacji kompetencji zdobytych w procesie edukacji nieformalnej i incydentalnej lub w trakcie życia rodzinnego, w ramach projektu wypracowywane jest narzędzie służące ocenie i weryfikacji kompetencji, które można zdobyć w trakcie życia rodzinnego: Family Competences Portfolio. W najbliższej przyszłości kompetencje zdobyte w trakcie życia rodzinnego będą niezwykle cenne ze względu na rosnące potrzeby w zakresie opieki społecznej i socjalnej. W wyniku kurczących się zasobów rynku pracy oraz przy konieczności pozostawania dłużej czynnym zawodowo staje się niezwykle ważne, aby możliwa była ocena jakości posiadanej wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie życia rodzinnego przez edukatorów, pracowników socjalnych, czy też osoby zajmujące się domem. Kompetencje rodzinne odnoszą się do posiadanych przez jednostkę: wiedzy, umiejętności, sposobu bycia i rozwiązywania problemów oraz zostały nabyte poprzez pełnienie rozmaitych ról związanych z funkcjonowaniem w rodzinie: opiekun, rodzic, partner, dziecko, domownik, brat, siostra, wnuk, itp. W odpowiedzi na te rodzące się potrzeby powstała koncepcja projektu, którego głównym celem jest wypracowanie instrumentu oceniającego i potwierdzającego kompetencje mężczyzn i kobiet uzyskane w trakcie życia rodzinnego podczas pełnienia przez nich tych różnorodnych ról, które mogą zostać przez nich wykorzystane w życiu zawodowym jak również w procesie poszukiwania pracy.

Instrumentem do badania kompetencji rodzinnych jest portfolio nazwane w projekcie: Family Competences Portfolio. Narzędzie będzie miało formę papierowego portfolio oraz programu komputerowego dostępnego w językach partnerów oraz w języku angielskim. Dzięki wykorzystaniu portfolio chcemy sprawdzić i ocenić kompetencje rodzinne oraz ich poziom. Docelowo narzędzie będzie wykorzystywane w celu:

- doskonalenia programów edukacyjnych i szkoleniowych,
- umożliwienia zwolnień z egzaminów lub krótszego okresu kształcenia dla osób, które posiadają określone kompetencje na odpowiednim poziomie,
- rekrutacji przez instytucje rynku pracy osób posiadających określone kompetencje rodzinne a nie posiadających kwalifikacji zawodowych.

FamCompass może być używany przede wszystkim przez: instytucje oferujące szkolenia z zakresu edukacji (pracy socjalnej, psychopedagogiki, inne), instytucje rynku pracy lub inne zajmujące się doбором kadr, doradców zawodowych, a także przez osoby, które myślą o wykonywaniu zawodów związanych z pracą socjalną, pracą związaną z pomocą społeczną.

Metodologia, która pomogła opracować portfolio opiera się na autorefleksji oraz umiejętności określania przez badanego jego słabych i mocnych stron.

Portfolio jest narzędziem umożliwiającym ogólny wgląd w posiadane przez badanych kompetencje potwierdzone przez konkretne argumenty lub/i dokumenty. Zachęca również do autorefleksji nad własnymi możliwościami i sposobami ich doskonalenia przez naukę i trening.

Przedstawione poniżej narzędzie zostało wspólnie wypracowane i przetestowane przez partnerów w siedmiu krajach.

Family Competences Portfolio składa się z 4 części, które poprzedzone są metryczką zawierającą ogólne informacje na temat badanego oraz jego sytuacji rodzinnej.

Główne części narzędzia to:

1. Lista kompetencji rodzinnych;
2. Folder refleksji;
3. Dowody potwierdzające odpowiednie doświadczenie rodzinne [do załączenia];
4. Analizy przypadków („case studies”) związanych z życiem rodzinnym oraz zawodowym.

Część1: Lista kompetencji rodzinnych

W tej części znajduje się lista kompetencji powiązanych z życiem rodzinnym. Podzielona jest na 4 części: obszary kompetencji, główne kompetencje, podkompetencje oraz umiejętności szczegółowe.

Obszary kompetencji zostały podzielone na trzy główne:

1. Związki rodzinne i opieka,
2. Zarządzanie gospodarstwem domowym i opieka społeczna,
3. Kompetencje osobiste.

W ramach każdego z tych trzech obszarów kompetencji zostały wyróżnione główne kompetencje, podkompetencje oraz umiejętności szczegółowe.

Oto przykład: w ramach 1. obszaru: Związki rodzinne i opieka wyróżniono 3 główne kompetencje:

1. Relacje z dziećmi, edukacja i opieka nad dziećmi;
2. Związek z partnerem, opieka nad partnerem;
3. Relacje oraz opieka nad ludźmi starszymi.

Każda z tych głównych umiejętności podzielona jest na umiejętności szczegółowe, które są oceniane przez badanego w pięciostopniowej skali.

Oto przykład:

OBSZAR KOMPETENCJI: 1. ZWIĄZKI RODZINNE I OPIEKA							
GŁÓWNE KOMPETENCJE	POD- KOMPETENCJE	UMIĘTNOŚCI SZCZEGÓŁOWE	OCENA POZIOMU POSIADANEJ KOMPETENCJI				
Związek z partnerem, opieka nad partnerem	Umiejętność utrzymania relacji partnerskiej	77) Potrafię utrzymać równowagę pomiędzy czasem który poświęcam wyłącznie sobie, a czasem który poświęcam mojemu partnerowi.	0	1	2	3	4
		78) Rozumiem potrzeby mojego partnera, potrafię się dostosować do tych potrzeb, rozumiem i akceptuję jego nastawienie do związku (stres w pracy, wpływy rodziców, wrażliwość...)	0	1	2	3	4
		79) Potrafię rozmawiać z moim partnerem (umiem uważnie słuchać, akceptuję jego wrażliwość)	0	1	2	3	4
		80) Potrafię rozmawiać z partnerem na tematy dotyczące seksu (np. antykoncepcja, preferencje).	0	1	2	3	4
		81) Potrafię dostawać się do zmian zachodzących w naszym wspólnym życiu (zmiana pracy, przeprowadzka)	0	1	2	3	4
		82) Potrafię dojść do kompromisu i przestrzegać tego co zostało ustalone.	0	1	2	3	4
		83) Potrafię zorganizować czas wolny dla siebie jak i dla mojego partnera.	0	1	2	3	4
		84) Inna umiejętność:.....	0	1	2	3	4
	Opieka nad partnerem	85) Potrafię analizować potrzeby mojego partnera (np. podczas choroby)	0	1	2	3	4
		86) Jestem w stanie zapewnić potrzebną opiekę i poprawić samopoczucie partnera.	0	1	2	3	4
		87) Potrafię zapewnić partnerowi wsparcie emocjonalne w okresie choroby	0	1	2	3	4
		88) Wiem jak uśmierzyć ból w czasie choroby partnera	0	1	2	3	4
	Umiejętność wsparcia w określonych sytuacjach	89) Jestem w stanie zapewnić wsparcie emocjonalne partnerowi w razie utraty kogoś bliskiego (członka rodziny, przyjaciela, kolegi, ...)	0	1	2	3	4
		90) Zdaje sobie sprawę z tego jaki wpływ na relację między mną a partnerem miałyby pojawienie się dziecka	0	1	2	3	4
91) Wiem do kogo się zgłosić o pomoc w razie przemocy w rodzinie, jak zorganizować pomoc		0	1	2	3	4	

		92) Wiem gdzie szukać pomocy w razie problemów w relacjach z partnerem (np. pomoc psychologa)	0	1	2	3	4
		93) W razie poważnych kłopotów, jestem w stanie rozpocząć procedurę rozwodową.	0	1	2	3	4
		94) Inna umiejętność:.....	0	1	2	3	4
Relacje oraz opieka nad ludźmi starszymi	Umiejętność pomocy osobie starszej	95) Potrafię zrozumieć starszych ludzi, akceptuję zmiany związane z ich wiekiem i staram się im pomóc (stają się słabsi, tracą słuch, ...)	0	1	2	3	4
		96) Potrafię udzielić wsparcia osobie starszej w zaakceptowaniu zmian które nastąpiły w jej życiu (np. przejście na emeryturę, zamieszkanie w domu opieki)	0	1	2	3	4
		97) Potrafię udzielić pomocy w wybraniu odpowiednich zajęć dla starszych ludzi.	0	1	2	3	4
		98) Inna umiejętność:.....	0	1	2	3	4
	Opieka nad osobą starszą	99) Potrafię analizować potrzeby osoby starszej.	0	1	2	3	4
		100) Potrafię zapewnić potrzebna opiekę osobie starszej i umiem polepszyć jej samopoczucie.	0	1	2	3	4
		101) Potrafię pomóc osobie starszej w codziennych czynnościach (np. ubieranie się, mycie, przygotowywanie posiłków).	0	1	2	3	4
		102) Umiem udzielić pomocy fizycznej osobie starszej, np. pomóc jest wstać, wejść po schodach)	0	1	2	3	4
	Wsparcie w określonych sytuacjach	103) W razie poważnych chorób, potrafię udzielić emocjonalnego wsparcia.	0	1	2	3	4
		104) Potrafię pomóc uśmierzyć ból.	0	1	2	3	4
		105) Potrafię wesprzeć osobę starszą w sytuacji utraty kogoś bliskiego – partnera, członka rodziny, przyjaciela.	0	1	2	3	4
106) Inna umiejętność:.....		0	1	2	3	4	

Badany zaznacza, które z nich posiada i na jakim poziomie. Wyróżnionych zostało pięć poziomów kompetencji:

- Poziom 0: Kompetencja, której badany nie posiada.
- Poziom 1: Zna daną kompetencję z dyskusji lub literatury.
- Poziom 2: Ma doświadczenie w danej kwestii, ale nigdy albo bardzo rzadko ją wykorzystuje.
- Poziom 3: Często stosuje daną kompetencję, a czasami zastanawia się jak ją rozwijać.
- Poziom 4: Dana kompetencja jest integralną częścią badanego. Stosuje ją z łatwością także w nieprzewidzianych sytuacjach oraz zastanawia się jak ją rozwijać.

W instrukcji badany jest proszony także o przypomnienie sobie konkretnych sytuacji, w których wykorzystał daną kompetencję. Badany ma również możliwość dodania w polu „Inne umiejętności” tych kompetencji, które uważa za istotne (i/lub je posiada), a nie znalazły się na liście. Może również pominąć, te kompetencje, których nie posiada.

Część 2: Folder refleksji

W folderze refleksji, badany jest proszony o szczegółowe przedstawienie swoich mocnych i słabych stron w odniesieniu do kompetencji zawartych w Części 1 (Lista kompetencji). Ta część składa się z dwóch etapów:

Etap I: Badany jest poproszony o zwięzłe omówienie konkretnych kompetencji, które posiada oraz pomysłów na ich rozwijanie.

Etap II: Badany jest poproszony o wybór co najmniej 2 kompetencji z części 1. (Lista kompetencji) oraz podanie przykładów konkretnych sytuacji, w których wykorzystał daną kompetencję.

Podczas omawiania kompetencji, które posiada, badany powinien skoncentrować się na:

- Momencie w którym dana umiejętność okazała się przydatna,
- Zadaniu (problemie), które należało wtedy wykonać (rozwiązać),
- Działaniach/rozwiązaniach, które podjął,
- Rezultatach podjętych przez badanego działań/rozwiązań,
- Ocenie podjętego działania oraz rezultatu,
- Refleksjach odnośnie obecnych umiejętności (wiedzy) badanego, w których chciałby się rozwijać.

Część 3: Dowody zastosowań umiejętności zdobytych w rodzinie.

W tej części badani są poproszeni o udokumentowanie posiadanych kompetencji. Dowodami mogą być: oficjalne dokumenty podpisane przez poradnie, szkoły,

ośrodki pomocy społecznej, centra adopcyjne, bądź inne instytucje, a także za świadczenia o ukończeniu kursów szkoleń.

Część 4: Analiza przypadków.

W tej części opisane zostały sytuacje rodzinne i zawodowe (case studies). Badany jest proszony podanie konkretnego rozwiązania, jak poradziłby sobie z daną sytuacją/ problemem.

Uzupełnione portfolio jest oceniane przez eksperta. W ramach projektu wypracowane zostało także narzędzie do oceny kompetencji rodzinnych służące osobom oceniającym: przewodnik dla oceniającego. Ocena jest przeprowadzona niezależnie i bez porównywania go do innych portfolio. Oceniający może szukać tylko związku pomiędzy kompetencjami klienta i jego wykształceniem i/lub zawodem. Pracuje on sam (niezależnie) – konsultacje z innymi oceniającymi są możliwe tylko jeśli jest to wymagane przez klienta/instytucję, która organizuje procedurę związaną z portfolio. W celu zachowania profesjonalizmu ważne jest, by oceniający nie znał osobiście kandydata – jeśli jest inaczej, powinien starać się być jak najbardziej obiektywny i zaznaczyć w swoim raporcie, że zna kandydata. Osoba oceniająca nie może brać udziału w procesie tworzenia portfolio – mogłoby to wpłynąć na rzetelność oceny.

2. Podsumowanie

W ramach prac projektu FamCompass obecnie zakończyła się druga faza testowania omówionego powyżej narzędzia we wszystkich krajach partnerskich. W październiku w Brukseli odbędzie się konferencja, na której zostaną omówione warunki i możliwości wprowadzenia narzędzia w krajach partnerskich.

Jako partnerzy polscy przetestowaliśmy narzędzie na ponad 30 osobach z różnych instytucji (szkoleniowych, urzędu pracy, innych), zbierając opinie na temat między innymi: użyteczności, trafności, rzetelności, struktury i walorów diagnostycznych narzędzia. Według opinii – pomimo swojej złożoności portfolio może być niezwykle przydatne – szczególnie w obecnej sytuacji na rynku pracy w Polsce. Dla wielu osób nie posiadających kwalifikacji zawodowych, natomiast z dużym doświadczeniem w zakresie kompetencji rodzinnych może stanowić ono wielką szansę wejścia lub powrotu na rynek pracy.

Słowa kluczowe: portfolio, rynek pracy

Keywords: prtfolio, labor market